

В. І. Наулко

Богораз Володимир Германович

БОГОРАЗ Володимир Германович (справж. – Натан Мендельович; псевд.: Н. А. Тан, В. Г. Тан; 15(27). 04. 1865, м. Овруч Волин. губ., нині Житомир. обл. – 10. 05. 1936, дорогою до Ростова-на-Дону, похов. у Ленінграді, нині С.-Петербурґ) – етнограф, письменник, громадський діяч. Навч. у Таганроз. гімназії, С.-Петербур. університеті (від 1880). За участь у студент. заворушеннях висланий 1882 до Таганрога, де заснував рев. гурток і підпільну друкарню, згодом заарешт. 1885 брав участь у заснуванні нар. організації в Катеринославі (нині Дніпропетровськ), працював у підпільних друкарнях Новочеркаська, Таганрога, Тули, Москви. 9 грудня 1886 у С.-Петербурзі заарешт. за належність до «Народної волі», перебував у засланні на Колімі (1890–98), де розпочав досліджувати культуру та побут народів Сибіру. 1894 одержав дозвіл на участь у роботі н.-д. експедиції (зібрані етногр. матеріали передав до Сх.-Сибір. відділу Геогр. товариства). У літературу ввійшов як прозаїк «Сибірської школи», відкривши нову тему в рос. літературі (оповідання «Кривоногий» // «Русское богатство», 1896, № 10; зб. «Чукотские рассказы», С.-Петербурґ, 1899). Події життя Б. і його товаришів на засланні, випробування, що випали їм, руйнування народниць. ілюзій відображені в «Колымских рассказах» (опубл. у кн. «Очерки и рассказы», С.-Петербурґ, 1902, ч. 2); оповіданнях «Ожил» // «Мир Божий», 1903, № 9; «Развязка» // Там само, 1905, № 10–11; «Коронация в Колымске» // «Былое», 1906, № 10 та ін. Поезії Б., що увійшли до зб. «Стихотворения» (С.-Петербурґ, 1900), вирізняються громадян. актуальністю й рев. пристрасністю. Від 1899 – у США. Брав участь у рос.-амер. Пн.-Тихоокеан. полярній експедиції (1900–02), дослідив пн.-сх. узбережжя Азії та Камчатку. Враження від подорожі – у нарисах «Золотые утки» // «Жизнь», 1901, № 1; «На севере дальнем» // «Русская мысль», 1901, № 12; «Домой» // «Мир Божий», 1902, № 1. У 1902–03 в Нью-Йорку опрацював

наук. матеріали, опубл. в багатотом. виданні «Publications of the Jesup North Pacific Expedition», vol. 7, «The Chukchee», Leiden; New York, 1909; vol. 8, part 1, «The Chukchee mythology», Leiden; New York, 1910; vol. 8, part 3, «The Eskimo of Siberia», Leiden, 1913. Перебував під впливом ідей амер. істор.-антропол. школи. У романах про життя давніх народів Півночі зобразив їхній самобутній духовний світ: «Восемь племен» // «Мир Божий», 1903, № 5–8; «Жертвы дракона» // «Современный мир», 1909, № 9–12; про долю рос. емігрантів в Америці: «За океаном» // «Мир Божий», 1904, № 4 та ін. Від жовтня 1904 жив у С.-Петербурзі. Був одним із засн. і кер. Всерос. селян. спілки й Трудової групи в Держ. думі, одним із перших чл. Нар.-соціаліст. партії, друкував статті у нелегал. с.-д. газетах. Рев. події як рух мас показав у докум. повістях «Дни свободы» (С.-Петербург, 1906), «На кузнецком тракту» // «Русское богатство», 1906, № 9; книгах нарисів «Новое крестьянство» (1905), «Мужики в Государственной Думе» (1907; обидві – Москва). Написав автобіогр. твори: «Повести прошлой жизни» // «Русское богатство», 1907, № 9–10; «Амнистия» // «Зарницы», С.-Петербург, 1908, вып. 1; «Тюремные мысли» // «Вестник Европы», 1911, № 11. 1909 разом із К. Чуковським редагував збір. творів Г. Веллса. У літ.-крит. статтях цього періоду обстоював принципи реалізму і громадянськості мистецтва. У роки 1-ї світової війни був нач. санітар. загону. Від 1918 – хранитель Музею антропології та етнографії АН СРСР, від 1921 – проф. кількох ленингр. ВНЗів. Згодом організував Музей історії релігії та атеїзму (від 1932 – його дир.). Засн. Інституту народів Півночі, чл. редколегії ж. «Советская этнография» та «Советский фольклор». Деякі праці Б. стосуються України. На його роботу «Христианство в свете этнографии» К. Штепа опублікував рецензію в щорічнику «Первісне громадянство та його пережитки на Україні» (К., 1928, вип. 1–2).

Основні праці

Материалы по изучению чукотского языка и фольклора, собранные в Колымском округе. С.-Петербург, 1900; Собрание сочинений: В 10 т. С.-Петербург, 1910–11; Собрание сочинений: В 4 т. Москва; Ленинград, 1928–29; Чукчи. Ч. 1–2. Ленинград, 1934–39; Луораветланско-русский (чукотско-русский) словарь. Москва; Ленинград, 1937.

Рекомендована література

1. Винников И. Н. Библиография этнографических и лингвистических работ В. Г. Богораза // Сов. этнография. 1935. № 4–5;
2. Памяти В. Г. Богораза: Сб. ст. Москва; Ленинград, 1937;
3. Воскобойников М. В. Г. Тан-Богораз и его литературное наследие // На Севере дальнем. Магадан, 1956. Кн. 5;
4. Карташев Б. И. По стране оленных людей. Путешествия В. Г. Тана-Богораза. Москва, 1959;
5. Кулешова Н. Ф. В. Г. Тан-Богораз: Жизнь и творчество. Минск, 1975;

6. В. Г. Богораз-Тан и Северо-Восток: Библиогр. указ. Магадан, 1991.

Бібліографічний опис:

Богораз Володимир Германович / В. І. Наулко // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2004. – Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-35880>

2001-2024 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).